

KVALIFIKAČNÝ PRIESKUM V DOVOLACOM KONANÍ PODĽA § 371 ODS. 1 PÍSM. I) TRESTNÉHO PORIADKU

Skutkovú vetu, z ktorej jedine môže dovolací súd pri prieskume podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku vychádzať, nemožno zamieňať a nemala by sa formulačne prekrývať s právnou vetou, ktorá odráža znenie kvalifikačne použitého ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona. Práve toto ustanovenie je kritériom kvalifikačného prieskumu, ku ktorému dochádza bez posudzovania hodnotenia vykonaných dôkazov a skutkových úvah v odôvodnení dovolaní napadnutého rozhodnutia, ako aj bez vlastného hodnotenia dôkazov dovolacím súdom.

Pri prieskume správnosti použitej právnej kvalifikácie teda musí skutková veta zodpovedať objektívnej stránke skutkovej podstaty trestného činu popísanej v kvalifikačne použitém ustanovení osobitnej časti Trestného zákona, ktoré (ako právna norma) odráža zákonné znaky trestného činu vo všeobecnej a v abstraktnej podobe.

Pokiaľ ide o subjektívnu stránku vo forme zavinenia, tá je daná psychickým vzťahom páchatel'a k ním spôsobenému následku (kvalifikovaným podľa kritérií § 15 a § 16 Trestného zákona) a na jej bližšiu špecifikáciu sa usudzuje podľa vonkajších prejavov páchatel'a (zodpovedajúcich znakom objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu) popísaných v skutkovej vete. Skutková veta preto nie je priamym popisom subjektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu, ale nesmie zavinenie páchatel'a zodpovedajúce použitej právnej kvalifikácii vylučovať alebo relevantne spochybňovať z toho hľadiska, že v dôsledku inej formy zavinenia bolo potrebné použiť odlišnú právnu kvalifikáciu alebo že vôbec nejde o trestný čin pre nedostatok zavinenia, resp. úmyselného zavinenia pri úmyselnom trestnom čine.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 336/2020 z 13. apríla 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Dudiša a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **J. A.**, zastúpeného JUDr. Petrom Kubinom, advokátom, Štefánikova 15, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tdo 45/2019 z 27. novembra 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tdo 45/2019 z 27. novembra 2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tdo 45/2019 z 27. novembra 2019 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **675,43 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. marca 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia, pripojeného spisu všeobecného súdu a ďalších príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

3. Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 5 To 17/2017 zo 16. mája 2018 zrušil rozsudok Okresného súdu Prešov č. k. 1 Tk 2/2016 z 11. októbra 2016 v celom rozsahu a uznal sťažovateľa vinným z prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1, ods. 2 písm. b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom na § 139 ods. 1 písm. c), d), f) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že «„dňa 26. 9. 2015 v čase od 15.14 hod. do 15.27 hod. v byte na prízemí bytového domu ..., svojho syna D. A., ktorý bol ležiacou a imobilnou osobou odkázanou na jeho pomoc a starostlivosť, nakoľko trpel spastickou kvadruplegickou detskou mozgovou obrnou, mikrocefáliou a hypoxicko-anoxemickým poškodením mozgu s akútnou respiračnou insuficienciou, v dôsledku čoho, aby sa neudusil, pre nedostatočnú vlastnú dýchaciu aktivitu, bol pripojený na podpornú umelú pľúcnu ventiláciu a zároveň si vyžadoval zabezpečovanie odsávania hlienov a slín, vďaka potrebe a rozsahu starostlivosti vyžadovanej jeho zdravotným stavom, aj napriek poučeniu, že ho nemôže odpojiť od umelej pľúcnej ventilácie a postupujúc podľa predchádzajúcich skúseností získaných pri jeho osobnej starostlivosti, potom, čo zistil, že syn D. nedýcha sám a javil známky komatózneho stavu, prevracal očami a tzv. modral v snahe pomôcť mu namiesto toho, aby ihneď zavolať odbornú zdravotnícku pomoc RZP, tento odpojil od umelej pľúcnej ventilácie, ktorú mal D. prostredníctvom trubic zapojenú v kanyle založenej do tracheostomického otvoru na prednej strane krku, a zobral ho na ruky, meniac pritom polohovanie jeho tela, z ľavej strany na pravú, a naopak, a opätovne ho pripájal na umelú pľúcnu ventiláciu a pokúšal sa mu sám odsávať hlien a sliny, čo zopakoval dvakrát, v snahe mu takto uvoľniť dýchanie od hlienov a slín, a obnoviť tak uňho riadne dýchanie, čo sa mu však nepodarilo, dôsledku čoho došlo k úmrtiu D. A. zadusením pri znemožnení riadneho dýchania nahromadeným hlienom v dýchacích cestách“».

4. Sťažovateľovi bol za tento prečin uložený podľa § 149 ods. 2 Trestného zákona s použitím § 36 písm. j), § 37 písm. h), § 42 ods. 1, § 41 ods. 1 Trestného zákona v spojení s § 39 ods. 1 Trestného zákona súhrnný trest odňatia slobody v trvaní 8 mesiacov a 22 dní.

5. Za daného skutkového stavu považoval sťažovateľ právny záver krajského súdu o jeho zavinení za nesprávny, preto proti rozsudku krajského súdu podal dovolanie, pričom toto založil na dovolacom dôvode podľa § 371 ods. 1 písm. i) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“), t. j. na nesprávnom právnom

posúdení zisteného skutku, keď zo správne ustáleného skutkového stavu krajský súd vyvodil zavinenie sťažovateľa vo forme vedomej nedbanlivosti.

6. O dovolaní sťažovateľa rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) napadnutým uznesením z 27. novembra 2019 tak, že dovolanie podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Vo vzťahu k rozsudku krajského súdu zo 16. mája 2018 sťažovateľ poukazuje na tri dôležité skutočnosti:

- v prvom rade uvádza, že krajský súd správne ustálil skutkový stav, keď v skutkovej vete konštatoval, že sťažovateľ odpojil syna D. od umelej pľúcnej ventilácie z dôvodu, že tento nedýchal sám, javil známky komatózneho stavu, prevracal očami a tzv. modral, a následne sa pokúsil D. sám resuscitovať. Krajský súd tiež zohľadnil svoj záver, podľa ktorého k uduseniu D. došlo v dôsledku nahromadenia slín a hlienov v dýchacích cestách, ktoré sťažovateľ nestihol odsat', a na udusenie nemalo vplyv odpojenie od pomocnej pľúcnej ventilácie a zamedzenie prísunu vzduchu. Príčinou odpojenia od pľúcnej ventilácie bol kritický zdravotný stav D. a snaha sťažovateľa pomôcť mu a zvládnuť situáciu bez lekárskej pomoci;

- v druhom rade je podstatná aj skutková okolnosť uvedená na s. 16 rozsudku krajského súdu, podľa ktorej pokiaľ D. bol až do posledného odpojenia v čase 15.17 h napojený na pľúcnu ventiláciu, tým je vylúčené, aby mu sťažovateľ ešte predtým vytiahol z krku tracheostomickú kanylu;

- v treťom rade bolo kľúčovou otázkou objasnenie toho, či súčasťou pľúcnej ventilácie, na ktorú bol D. napojený, bolo automatické odsávanie nahromadených sekrétov alebo išlo o manuálne odsávanie obsluhované fyzickou osobou. Krajský súd s prihliadnutím na odborné vyjadrenie P. D. dospel k záveru, že pomocné odsávanie hlienov a slín sa nespúšťalo automaticky v rámci používania pľúcnej ventilácie. Odsávanie musela vykonať manuálne ošetrujúca osoba.

8. Pri právnom posúdení veci sa stala kľúčovou otázkou forma zavinenia sťažovateľa, pričom krajský súd dospel k záveru o zavinení sťažovateľa vo forme vedomej nedbanlivosti. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že k tomuto záveru dospel krajský súd z dôvodu, že sťažovateľ namiesto privolania odbornej zdravotníckej pomoci (RZP) sa pokúsil sám resuscitovať svojho syna D.

9. Za danej skutkovej situácie považoval sťažovateľ právny záver krajského súdu o jeho zavinení za nesprávny, preto podal dovolanie, v ktorom poukázal na to, že právny záver krajského súdu o vedomej nedbanlivosti spočíval v odvolaní sa na dve predchádzajúce situácie, keď došlo k privolaniu odbornej zdravotníckej pomoci. Pri prvej situácii sa D. dostával do komatózneho stavu a bola potrebná jeho resuscitácia, pričom sťažovateľ s manželkou zavolali odbornú zdravotnícku pomoc. Odlíšnosť je v prítomnosti manželky sťažovateľa, za danej situácie jeden resuscitoval D. a druhý volal odbornú zdravotnícku pomoc. Dňa 26. septembra 2015 bol však doma sám, preto tento postup neprichádzal do úvahy. Druhá situácia je tiež neporovnateľná, keď tri dni pred smrťou D. volal sťažovateľ odbornú zdravotnícku pomoc na účely výmeny tracheostomickej kanyly, išlo o štandardný zákrok a D. nebol v bezprostrednom ohrození života.

10. Sťažovateľ v dovolaní tiež poukázal na svoju výpoveď na hlavnom pojednávaní, na výpoveď jeho bývalej manželky a na výpoveď súdnej znalkyne z odboru psychológie K. Č., z ktorých tiež vyplýva, že nemohlo ísť o nedbanlivostné zavinenie.

11. Sťažovateľ dospel k záveru, že „vyvodit' z racionálneho rozhodnutia - priamo resuscitovať osobu nachádzajúcu sa v ohrození života (pri zohľadnení skutočnosti, že v obdobných situáciách takáto resuscitácia už tejto osobe zachránila život) - nedbanlivostné zavinenie je nesprávne. Rozhodovanie medzi osobnou resuscitáciou a volaním RZP bolo za daných skutkových okolností úplne racionálne a logické, a teda nevychádzalo z nesprávneho vyhodnotenia možnosti vzniku následku, tak ako to vyžaduje vedomá nedbanlivosť budovaná na vedomosti vzniku následku.“. Kľúčovou právnou otázkou takto v dovolacom konaní bolo to, či „rozhodnutie sťažovateľa dať prednosť osobnej resuscitácii pred volaním odbornej zdravotníckej pomoci (RZP), za situácie, keď išlo o kritický súboj s časom, a sťažovateľ mohol úplne racionálne očakávať, že po príchode odbornej zdravotníckej pomoci už bude jeho syn D. A. mŕtvy, naplnia znaky konania vo vedomej nedbanlivosti... vzhľadom na skutočnosť, že sa jeho syn D. A. bezprostredne dusil, sťažovateľ si mohol vybrať - buď sa rozhodne pre osobnú resuscitáciu, ktorá v minulosti D. A. pomohla a zachránila mu život, a s ktorou mal sťažovateľ skúsenosť (polohovanie tela za účelom napravenia kanyly vo vzťahu k priedušnici, opakované odsávanie hlienov a slín, a s tým spojené opakované odpájanie a pripájanie k umelej pľúcnej ventilácii) alebo bude volať odbornú zdravotnícku pomoc (RZP), s ktorou bude telefonicky komunikovať a operátorovi tiesňovej linky bude oznamovať stav D. A., čo by výrazne obmedzilo možnosť účinnej resuscitácie.“.

12. Sťažovateľ považuje napadnuté uznesenie za nedostatočne odôvodnené a za arbitrárne. Najvyšší súd sa podľa sťažovateľa nevyrovnal s kľúčovými argumentmi v dovolaní, odôvodnenie napadnutého uznesenia je nedostatočné, nelogické a vzájomne si odporujúce.

13. Najvyšší súd v napadnutom uznesení podľa sťažovateľa nedal odpoveď na kľúčovú otázku týkajúcu sa jeho zavinenia a ani nevyvracia, ani nepotvrďuje dovoláciu argumentáciu, ktorou sťažovateľ odôvodňuje záver o absencii svojho nedbanlivostného zavinenia. Uvedenej otázke sa najvyšší súd venuje na strane 7 napadnutého uznesenia, kde odkazuje na odôvodnenie rozsudku krajského súdu, konkrétne na strany 21 až 23, a následne sa najvyšší súd zavineniu venuje na prelome strán 10 a 11, kde uviedol odôvodnenie, ktoré je takmer celé prebraté zo strany 22 rozsudku krajského súdu.

14. Najvyšší súd sa nijako špecificky nezaoberal argumentáciou sťažovateľa, ktorý uvádzal, že podstatne odlišné boli situácie, na ktoré odkazoval krajský súd, ktorý týmto odkazom odôvodňoval svoj právny záver o nedbanlivostnom zavinení sťažovateľa, t. j. keď uviedol, že sťažovateľ nesprávne reagoval na vzniknutú situáciu, keď nezavolať odbornú zdravotnícku pomoc. Nijako sa nevysporiadal s argumentáciou sťažovateľa, keď uvádzal, že keby sa rozhodol najprv zavolať odbornú zdravotnícku pomoc, tak by stratil drahocenné minúty, pričom šanca na prežitie pri akútnej hypoxii bola súdnymi lekármi ustálená na približne 5 minút. Navyše pri volaní s odbornou zdravotníckou pomocou a komunikáciou s nimi by mal obmedzenú možnosť účinnej resuscitácie, ktorá už predtým v iných situáciách D. pomohla.

15. Sťažovateľ tiež zdôrazňuje, že konajúce súdy – krajský súd a ani najvyšší súd „nezdôvodnili, prečo bolo rozhodnutie osobne resuscitovať D. A. nesprávne. Sťažovateľ preto dodnes nemá od súdov odpoveď v čom spočívalo jeho nedbanlivostné konanie, resp. nesprávne hodnotenie možnosti zabrániť vzniku následku... Najvyšší súd nakoniec ani nevyvrátil právny záver, ku ktorému dospel sťažovateľ (ani sa k nemu nijakým spôsobom nevyjadril), podľa ktorého, rozhodnutie sťažovateľa v situácii keď mal na výber - osobná

resuscitácia versus volanie odbornej zdravotníckej pomoci - bolo za daných skutkových okolností úplne racionálne a logické, a teda celkom zjavne nevychádzalo z nesprávneho vyhodnotenia možnosti vzniku následku.“.

16. Sťažovateľ považuje napadnuté uznesenie za protirečivé, nekonzistentné a vzájomne si odporujúce v niekoľkých aspektoch. Poukazuje na to, že skutkový stav, z ktorého vychádza napadnuté uznesenie, je odlišný od skutkového stavu, ktorý ustálil krajský súd, a to napriek tomu, že v zmysle § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku dovolací súd nemôže skúmať a meniť správnosť a úplnosť zisteného skutku. Sťažovateľ pritom v dovolaní uviedol, že ustálený skutkový stav považuje za úplne správny.

17. Prvý rozpor spočíva v tom, že krajský súd ustálil skutkový stav tak, ako to je uvedené v skutkovej vete rozsudku. Predovšetkým sťažovateľ upozorňuje na tú časť, kde krajský súd konštatuje, že príčinou odpojenia od pľúcnej ventilácie bol kritický zdravotný stav D., teda že nedýchal sám a javil známky komatózneho stavu, pričom sťažovateľ ho po odpojení od pľúcnej ventilácie začal resuscitovať. Najvyšší súd v napadnutom uznesení na strane 10 v rozpore s uvedeným skutkovým stavom uviedol, že «príčina smrti zosnulého D. A. bola znalcami ustálená tak, že „pri vytiahnutí dýchacej trubice sa začal dusiť tým, že vytiahnutím dýchacej trubice sa odpojil dýchací prístroj na riadené dýchanie a súčasne sa odpojil odsávací prístroj...“». Z uvedeného vyplýva jednoznačný rozpor, keďže najvyšší súd v napadnutom uznesení nevychádzal zo správne zisteného skutkového stavu, podľa ktorého sa D. dusil ešte pred odpojením od pľúcnej ventilácie, ale vychádzal zo skutkového stavu, že sa začal dusiť až pri vytiahnutí dýchacej trubice, resp. následkom jej vytiahnutia, čo bolo pri dokazovaní na hlavnom pojednávaní vyvrátené. Ustálenie tejto skutočnosti krajským súdom považuje sťažovateľ za kľúčové, keďže medzi týmito skutkovými okolnosťami je podstatný a zásadný rozdiel.

18. Druhý rozpor sa týka vytiahnutia tracheostomickej kanyly z priedušnice D. Krajský súd v rozsudku na strane 16 dospel k záveru, že vzhľadom na to, že D. bol do posledného odpojenia napojený na pľúcnu ventiláciu, je vylúčené, aby mu sťažovateľ predtým vytiahol tracheostomicnú kanylu. Najvyšší súd pritom v napadnutom uznesení na s. 10 uviedol, že «„... pri vytiahnutí dýchacej trubice sa začal dusiť tým, že vytiahnutím dýchacej trubice sa odpojil dýchací prístroj na riadené dýchanie“. V ďalšej vete uvedené tvrdenie popiera, keď hovorí: „V tomto prípade mu samotné vypnutie dýchacieho prístroja z elektrickej siete spôsobilo dusenie aj bez vytiahnutia trubice z krku.“ A uzatvára to nasledovným opät' protirečivým konštatovaním: „Popísané dusenie a zadusenie v dôsledku odpojenia od dýchacieho prístroja a odsávacieho prístroja spôsobené vytiahnutím dýchacej trubice z krku viedlo k smrti D.“. Uvedená argumentácia najvyššieho súdu je protirečivá a rozporná jednak vnútorne a jednak navonok, t. j. so skutkovým stavom ustáleným krajským súdom.

19. Tretí rozpor sa týka odsávania hlienov a slín, keď najvyšší súd nezohľadnil skutočnosť ustálenú krajským súdom, že pomocné odsávanie hlienov a slín sa nespúšťalo automaticky pri nahromadení týchto sekrétov v rámci používania pľúcnej ventilácie, ale vždy to musela vykonať fyzicky ošetrujúca osoba, išlo teda o manuálne odsávanie. Napadnuté uznesenie pritom vychádza zo skutočnosti, že „odpojením odsávacieho prístroja sa nahromadil v dýchacích cestách, v hrtane, prieduškách a priedušnici hlien, ktorý proces dusenia a následného zadusenia urýchlil. Práve naopak, v dôsledku nahromadenia hlienov bolo nutné, aby sťažovateľ zabezpečil ich pomocné odsávanie manuálne.“.

20. Napriek zjavným rozporom v skutkovom stave najvyšší súd dospel k rovnakému právnomu záveru ako krajský súd a v otázke zavinenia odkázal na rozsudok krajského súdu.

21. Okrem uvedeného je v rozpore aj právny záver najvyššieho súdu, podľa ktorého mal sťažovateľ mať vedomosť o tom, že pokiaľ D. bude odpájať od ventilácie a sám sa pokúsi obnoviť riadne dýchanie bez odbornej pomoci, „môže nastať stav ohrozujúci životné funkcie, bez primeraných dôvodov sa však spoliehal, že takýto stav nenastane, resp. ak nastane, že dokáže dýchanie obnoviť sám“. Uvedený záver je v rozpore so skutkovou vetou a skutkovým stavom ustáleným krajským súdom, podľa ktorého v rozhodnom čase, keď sa sťažovateľ rozhodoval pre resuscitáciu namiesto volania odbornej zdravotníckej pomoci, D. už bol v kritickom stave. Inak povedané, «ešte predtým ako došlo k rozhodnutiu o resuscitácii D. A., t. j. skôr ako sťažovateľ mohol mať „vedomosť o tom, že pokiaľ syna D. bude odpájať od ventilácie a sám sa pokúsi obnoviť riadne dýchanie bez odbornej pomoci, môže nastať stav ohrozujúci životné funkcie“, takýto stav ohrozujúci životné funkcie D. A. už existoval. Preto tento stav nemohol nastať v dôsledku konania sťažovateľa.

Javí sa preto absolútne nelogickým záver o tom, že sťažovateľ vedel, že svojím konaním môže ohroziť alebo porušiť záujem chránený Trestným zákonom v situácii, keď tento záujem chránený zákonom už ohrozený bol. V skutočnosti išlo o opačnú situáciu, t. j. ohrozenie životných funkcií D. A. najskôr nastalo (tak ako to uvádza skutková veta ustálená Rozsudkom Krajského súdu v Prešove) a sťažovateľ sa až následnou resuscitáciou snažil tento život ohrozujúci stav odvrátiť.».

22. K uplatneniu prikazovacej právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy sťažovateľ poukazuje na to, že uložený trest už vykonal, keďže konajúce súdy rozhodli o výške trestu, ktorý bol totožný s časom, ktorý sťažovateľ strávil vo väzbe. Sťažovateľ sa však domnieva, že rozhodnutie, ktorým mu bol tento trest uložený, je nezákonné a porušuje základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto sa domáha zrušenia napadnutého uznesenia a vrátenia veci najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Pre sťažovateľa „je absolútne neprípustné a traumatizujúce, že bol Napadnutým rozhodnutím uznaný vinným z usmrtenia svojho syna D. A., o ktorého sa 22 rokov príkladne a obetavo staral.“.

III.

Vyjadrenia najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenia najvyššieho súdu:

23. Na výzvu ústavného súdu sa k prijatej ústavnej sťažnosti vyjadril predseda najvyššieho súdu v liste č. k. KP 3/2020-365 zo 7. augusta 2020. Ako prílohu k svojmu listu priložil aj vyjadrenie predsedníčky senátu „4 T“ trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

24. Predseda najvyššieho súdu vo vyjadrení poukázal na to, že účelom dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku nie je revízia skutkových zistení súdov nižšieho stupňa. Predmetom dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku môže byť len nesprávne právne posúdenie v skutkovej vete ustáleného skutku. Samotné skutkové zistenia, ktoré sú jej obsahom, nemožno akokoľvek dopĺňať a meniť. Túto rozhodovaciu činnosť najvyššieho súdu akceptuje vo svojej rozhodovacej činnosti aj ústavný súd. Dovolací súd preto hodnotí skutkový stav pri uplatnení dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku len z toho hľadiska, či skutok alebo skutková okolnosť boli správne právne posúdené. Najvyšší súd v napadnutom uznesení rešpektoval tieto všeobecné východiská a účel dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, pričom predseda najvyššieho súdu poukázal na s. 6 a 7 odôvodnenia napadnutého uznesenia.

25. Uviedol tiež, že najvyšší súd si osvojil dôvody dovolaním napadnutého rozhodnutia krajského súdu, preto napadnuté uznesenie je potrebné posudzovať v kontexte rozsudku krajského súdu zo 16. mája 2018. Predseda najvyššieho súdu poukázal na to, že krajský súd z vykonaného dokazovania považoval za rozhodujúce ustáliť, čo bolo bezprostrednou príčinou smrti D. a či ustálená príčina vznikla následkom konania sťažovateľa a s akým úmyslom a za akých okolností sťažovateľ konal. Krajský súd (na s. 16 a 17) venoval osobitnú pozornosť odbornému vyjadreniu P. D., z ktorého výpovede na hlavnom pojednávaní vyplynulo, že pomocné odsávanie hlienov a slín sa pri ich nahromadení nespúšťalo automaticky, ale vždy to musela vykonať ošetrojúca osoba. Poukázal následne na skutkové závery uvedené v tomto smere na s. 19 a 20 rozsudku krajského súdu. Na základe týchto skutkových okolností formuloval krajský súd závery týkajúce sa zavinenia sťažovateľa (na s. 22 rozsudku). Na základe týchto úvah krajského súdu „ustálené skutkové zistenia našli svoj odraz aj v skutkovej vete jeho rozsudku, ktorej správnosť a úplnosť nemôže dovolací súd skúmať ani meniť... A hoci sťažovateľ v dovolaní formálne namietať správnosť právneho posúdenia skutku, v skutočnosti sa domáhal revízie skutkových zistení odvolacieho súdu, a to na základe odlišnej (vlastnej) interpretácie priebehu udalostí.“. Sťažovateľ pritom v rozsudku krajského súdu dostal odpovede na svoje odvolacie námietky tak, ako sú vyjadrené na s. 8 a 9 rozsudku krajského súdu a taktiež aj na s. 23, ktorá predstavuje dostatočnú odpoveď na odvolacie námietky.

26. Napadnuté uznesenie v kontexte s rozsudkom krajského súdu nemožno označiť za arbitrárne, keďže prijatý záver o zavinení vo forme vedomej nedbanlivosti «neodporuje relevantným zákonným ustanoveniam, je logický, založený na racionálnej úvahe. Pokiaľ sťažovateľ zastáva iný právny názor ako prijal v tejto veci najvyšší súd (so zreteľom na rozhodnutie krajského súdu), nemôže to samo o sebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. Platí totiž, že ak všeobecné súdy rešpektujú ústavné garancie obsiahnuté v čl. 46 Ústavy... ani ústavný súd nie je oprávnený znova „hodnotiť“ hodnotenie dôkazov realizované všeobecnými súdmi, a to dokonca ani vtedy, keby sa s hodnotením sám nestotožňoval...

Vo svetle uvedeného potom ústavnoprávnu relevanciu nemá ani rozpor, v časti odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktoré bolo dané iba na dôvažok (s. 10). Navrhujem preto, aby ústavný súd sťažnosti J. A. nevyhovel.».

27. Predsedníčka senátu „4 T“ A. Š. vo svojom stanovisku poukazuje na to, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že nedostal odpoveď na otázku jeho zavinenia, pričom právny záver krajského súdu o vedomej nedbanlivosti považoval za nesprávny, pretože spočíval v odkaze na dve odlišné predchádzajúce situácie, keď došlo k privolaniu odbornej zdravotníckej pomoci. K tejto námietke uviedla, že „z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia strana 7, druhý odsek, jednoznačne vyplýva, že najvyšší súd sa, pokiaľ ide o otázku zavinenia, stotožnil s dôvodmi uvádzanými krajským súdom, na ktoré v napadnutom rozhodnutí odkázal. Druhý odsek 10. strany odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, ktorý podľa názoru sťažovateľa spôsobuje rozpornosť argumentácie najvyššieho súdu, bol uvedený už len nad rámec predchádzajúcich argumentov a vzhľadom na jednoznačné sa stotožnenie najvyššieho súdu so závermi krajského súdu (strana 7 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia), jeho nadbytočné uvedenie nemôže vyvolávať pochybnosti o záveroch, ku ktorým najvyšší súd dospel.“.

28. Pokiaľ sťažovateľ v ústavnej sťažnosti preukazuje nesprávnosť argumentácie krajského súdu a najvyššieho súdu tým, že „nemohol ohroziť životné funkcie poškodeného, pretože tie, ako to vplýva zo záverov krajského súdu, už ohrozené boli, predtým ako sťažovateľ začal

konat' a vlastne na toto ohrozenie reagoval, sa ziada uviesť, že ide rozpor, či nelogickosť zdanlivú, pretože sťažovateľ v prípade odpojenia od umelej pľúcnej ventilácie poškodeného na životných funkciách ohrozoval, a to bez ohľadu na to, či predtým tieto funkcie ohrozené už boli, a že mu tým chcel pomôcť.“

29. Poukázala tiež na to, že dovolací dôvod nemôže naplňať to, že v konaní nebola preukázaná subjektívna stránka trestného činu, ktorá predstavuje „vnútorný vzťah páchatel'a k spáchanému trestnému činu, ktorý nie je možné skúmať priamo, ale len sprostredkovane, t. j. tak ako sa navonok prejavuje v jeho konaní, ktoré je napokon obsahom skutkovej vety rozhodnutia. Predmetom dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku potom môže byť už len nesprávne právne posúdenie takto ustáleného skutku v skutkovej vete ustálenej súdmi prvého a druhého stupňa, ale nikdy samotné skutkové zistenie...“. Zo skutkových záverov v skutkovej vete dostatočne vyplýva záver o vedomej nedbanlivosti sťažovateľ'a, pričom tieto skutkové závery v dovolacom konaní nemožno preskúmať ani meniť. Ak sťažovateľ „tieto závery namieta tvrdiac, že jeho predchádzajúce skúsenosti pramenili z iných neporovnateľných situácií... takouto argumentáciou sa sťažovateľ dožaduje zmeny skutkových zistení ustálených krajským súdom, čo však v rámci dovolacieho konania... nie je možné.“

III.2. Replika sťažovateľ'a:

30. Sťažovateľ vo svojom stanovisku z 28. augusta 2020 k vyjadreniam najvyššieho súdu uviedol, že v dovolaní a ústavnej sťažnosti vychádzal zo zisteného skutkového stavu a nežiadal o jeho opätovné posúdenie alebo zmenu. Sťažovateľ namietal nesprávne právne posúdenie veci spočívajúce v konštatovaní nedbanlivostného zavinenia, ktoré zo zistených skutkových okolností nemožno vyvodit'. Sťažovateľ namietal, že najvyšší súd sa nevysporiadal s jeho dovolaním, osobitne s námietkou, v čom spočívalo zavinenie sťažovateľ'a, a tiež namietal rozpory argumentácie v napadnutom uznesení.

31. V odsekoch 47 až 49 ústavnej sťažnosti sťažovateľ práve namieta, že najvyšší súd zasiahol do skutkového stavu ustáleného krajským súdom a svoje právne závery vyvodzuje z nesprávnych skutkových okolností, ktoré sú v rozpore s vykonaným dokazovaním, protirečí si a nezohľadňuje podstatné skutkové okolnosti ustálené krajským súdom.

32. Sťažovateľ argumentuje, že odkaz v napadnutom uznesení na rozsudok krajského súdu z toho hľadiska, že sa dostatočne venuje otázke zavinenia, neobstojí. Rozsudok krajského súdu sa tejto otázke venuje na s. 22 a na začiatku s. 23. Krajský súd a ani najvyšší súd pri právnom posúdení skutku nezohľadnili skutkovú okolnosť, že pri manuálnom odsávaní hlienov sa odpájala ventilačná trubica (s. 17 rozsudku krajského súdu), a tiež, že životné funkcie D. boli zásadne a bezprostredne ohrozené stavom, keď sa dostával do komatózneho stavu. Ani krajský súd a ani najvyšší súd neuviedli, v čom spočíva nedbanlivostné konanie sťažovateľ'a. Je legitímne očakávanie sťažovateľ'a, že najvyšší súd „dostatočne odôvodní a vysvetlí v čom spočíva nedbanlivostné zavinenie sťažovateľ'a. Krajský súd v Prešove (na ktorého odôvodnenie sa odvoláva Najvyšší súd) ani samotné Napadnuté rozhodnutie sa nevenujú otázke, či mal sťažovateľ v kritickom momente volať rýchlu zdravotnícku pomoc alebo resuscitovať svojho syna D. A. (polohovať jeho telo a odsávať mu nahromadené hlieny), pričom len konštatujú bez bližšieho vysvetlenia, že v danej situácii sťažovateľ reagoval nesprávne.“

33. Sťažovateľ následne poukazuje na to, že predseda najvyššieho súdu sa odvolával na skutočnosti, na ktoré prihládol krajský súd – a to, že sťažovateľ sa staral o D.,

ale aj o maloletého syna B. od 9. septembra 2015 z dôvodu, že manželka bola hospitalizovaná na psychiatrii, ako aj na ovplyvnenie alkoholom, čo krajský súd považoval za dôvody, pre ktoré sťažovateľ nevenoval dostatočnú pozornosť nevyhnutnej starostlivosti o D. Tieto skutočnosti ale „nie sú zohľadnené v skutkovej vete Rozsudku Krajského súdu v Prešove. V skutkovej vete totiž nie je uvedené, že by sťažovateľ nevenoval dostatočnú pozornosť starostlivosti o syna D. A.“. Ak krajský súd z týchto skutočností vyvodzoval nedbanlivostné zavinenie sťažovateľa, mal ich uviesť v skutkovej vete rozsudku. Z vykonaného dokazovania pritom bola preukázaná príkladná starostlivosť sťažovateľa o D. (napr. s. 22 rozsudku krajského súdu).

34. Sťažovateľ opätovne zdôraznil, že krajský súd a najvyšší súd porovnaním dvoch predchádzajúcich situácií nesprávne používajú analógiu, pretože posudzujú rozdielne situácie rovnako, pričom „z porovnania týchto rozdielnych situácií nemožno ani podporne vyvodiť nesprávne konanie sťažovateľa, resp. jeho vedomú nedbanlivosť.“.

35. Predseda najvyššieho súdu citoval z odôvodnenia rozsudku krajského súdu, ktoré popisovalo konanie sťažovateľa, ktorý sa snažil zachrániť svojho syna, u ktorého nastupoval komatózny stav. Podľa krajského súdu a aj podľa najvyššieho súdu sťažovateľ nekonal správne, „pretože nevolal rýchlu zdravotnícku pomoc, ale snažil sa syna D. A. sám resuscitovať. Prečo je takýto postup nesprávny však už Krajský súd v Prešove vo svojom rozsudku neuvádza ani v tejto v časti.“.

36. Neobstojí ani tvrdenie predsedu najvyššieho súdu o rozpornosti argumentácie najvyššieho súdu na s. 10 napadnutého uznesenia, keďže malo ísť o odôvodnenie na dôvažok. Najvyšší súd v napadnutom uznesení totiž neuviedol, že by „išlo o argumentáciu nad rámec už uvedených argumentov, čo je však ešte dôležitejšie, ide o jedinú argumentáciu zo strany Najvyššieho súdu v Napadnutom rozhodnutí vo všeobecnosti, ako aj k otázke zavinenia sťažovateľa.“. Napadnuté uznesenie odkazuje na rozsudok krajského súdu, s ktorým sa stotožnil, a „následne v časti kde ponúka aj svoje vlastné odôvodnenie, celkom jednoznačne protirečí záverom formulovaným v Rozsudku Krajského súdu v Prešove. Uvedené... nie je prípustné ani v prípade, ak by skutočne išlo o odôvodnenie nad rámec už iného odôvodnenia.“. Ku kľúčovým námietkam sťažovateľa sa najvyšší súd v napadnutom uznesení nijako nevyjadruje, na druhej strane uviedol „argumentáciu nad rámec veci, ktorá v tomto prípade predstavuje jedinú vlastnú argumentáciu Najvyššieho súdu v Napadnutom rozhodnutí.“.

37. K vyjadreniu predsedníčky senátu týkajúcemu sa odôvodnenia napadnutého uznesenia na dôvažok sťažovateľ vo vyjadrení dodáva, že od s. 10 napadnutého uznesenia začína najvyšší súd „prezentovať svoju vlastnú argumentáciu (strana 8 a 9 obsahuje zákonné ustanovenia a všeobecnú právnu doktrínu), no z odôvodnenia nevyplýva skutočnosť, nad rámec akých predchádzajúcich argumentov mala byť táto časť uvedená už len na dôvažok. Práve táto časť Napadnutého rozhodnutia má dopad aj na ustálený skutkový stav, ktorý sa tak stáva nejasným.“.

38. Z vyjadrenia predsedníčky senátu má vyplývať, že „pre posúdenie zavinenia sťažovateľa nie je rozdiel medzi nasledovnými situáciami; (i) situácia, v ktorej by sťažovateľ odpojil syna D. A. od pľúčnej ventilácie bez toho, že by už bol v ohrození života, čím by bezprostredne on sám ohrozil jeho životné funkcie a medzi (ii) situáciou, v ktorej bol D. A. v bezprostrednom ohrození života, pretože modral, prevracal očami a nastupoval u neho komatózny stav v dôsledku čoho, v snahe zachrániť mu život, ho sťažovateľ odpojil od pľúčnej ventilácie a začal resuscitovať. Krajský súd v Prešove jednoznačne ustálil skutkový stav súladný s druhou popísanou situáciou.“.

... Posúdenie (ne)správnosti postupu a rovnako aj zavinenia v týchto dvoch situáciách musí byť nevyhnutne rozdielne. Zatiaľ čo v prvom prípade by bol takýto postup nesprávny, pričom odpojenie od pľúcnej ventilácie by v priamej súvislosti ohrozilo životné funkcie D. A., v druhom prípade tieto životné funkcie už bezprostredne ohrozené boli, a sťažovateľ sa preto rozhodol pre osobnú resuscitáciu syna D. A., s ktorou mal už predchádzajúce skúsenosti, a ktorá už v minulosti D. A. pomohla a zachránila mu život. Podľa názoru sťažovateľa bol takýto postup správny, resp. nemožno z neho vyvodiť vedomosť sťažovateľa o tom, že by mohol ohroziť záujem chránený trestným zákonom, pričom by sa neprimerane spoliehal na to, že ho neohrozí. V danom prípade teda neobstojí záver, že sťažovateľ ohrozil životné funkcie syna D. A. tým, že sa ho rozhodol osobne resuscitovať v čase, keď jeho životné funkcie boli už zásadne a bezprostredne ohrozené.“.

39. Sťažovateľ si bol vedomý, že D. nemôže odpájať od pľúcnej ventilácie, pretože tým môže ohroziť jeho životné funkcie. K odpojeniu od pľúcnej ventilácie ale došlo v čase, keď už jeho životné funkcie boli bezprostredne ohrozené. Bolo ustálené, že k smrti D. došlo udusením v dôsledku nahromadenia hlienov a slín, ktoré sťažovateľ nedokázal odsasť. Na s. 17 rozsudku krajského súdu pritom bolo ustálené, že odsávať hlieny bolo možné aj počas ventilácie zapnutím odsávacieho prístroja alebo po predchádzajúcom odpojení ventilačnej trubice. Tieto skutočnosti neboli zohľadnené v právnom posúdení zavinenia sťažovateľa. Iba jednoduché «konštatovanie, že sťažovateľ nemal odpájať syna D. A. od pľúcnej ventilácie ani v situácií, keď D. A. bol bezprostredne v ohrození života (aj napriek preukázanej skutočnosti, že odsávanie hlienov sa vykonávalo aj „priamo vsunutím odsávacej sondy do dýchacej kanyly po predchádzajúcom odpojení ventilačnej trubice“), a teda namiesto resuscitácie mal volať rýchlu zdravotnícku pomoc, považujeme za arbitrárne.».

40. Pri porovnávaní troch rozdielnych situácií sťažovateľ nenamieta ustálenie skutkových okolností, t. j., že pred úmrtím D. sa udiali iné situácie, keď sťažovateľ volal rýchlu zdravotnú pomoc. Krajský súd a najvyšší súd porovnaním týchto troch situácií argumentujú nesprávnosť postupu sťažovateľa, keď v danej situácii nevolal rýchlu zdravotnú pomoc, ale D. resuscitoval. Týmto argumentom zároveň odôvodňujú vedomú nedbanlivosť sťažovateľa, čo predstavuje právne posúdenie zavinenia. Sťažovateľ namieta, že „tieto situácie sú značne odlišné, neporovnateľné, a preto nemôžu byť posúdené ako podklad, z ktorého možno vyvodiť zavinenie sťažovateľa. Práve naopak, rozdielnosť týchto situácií legitimizuje aj v určitom zmysle rozdielny postup sťažovateľa v deň úmrtia D. A.“.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

41. Na výzvu ústavného súdu (vychádzajúc z právneho stavu účinného do 31. decembra 2020, pozn.) najvyšší súd oznámil, že súhlasí s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania, ale sťažovateľ s týmto postupom nesúhlasil.

42. Podľa § 58 ods. 1 písm. f) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústne pojednávanie sa uskutočňuje v konaní o ústavnej sťažnosti.

Podľa § 58 ods. 3 prvej vety zákona o ústavnom súde (v znení účinnom od 1. januára 2021) ústavný súd môže vo veciach podľa odseku 1 písm. d) až h) a k) upustiť od ústneho pojednávania, ak je na základe podaní účastníkov a spisov predložených ústavnému súdu zrejme, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

43. Ústavný súd – vychádzajúc z argumentácie sťažovateľa v ústavnej sťažnosti a vzhľadom na vyjadrenia najvyššieho súdu, repliku sťažovateľa a na obsah súdneho spisu – upustil od ústneho pojednávania, keďže je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Ústavný súd prihliadol na to, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta výlučne právne otázky – namieta právne posúdenie veci najvyšším súdom a krajským súdom, ktoré sťažovateľ považuje za arbitrárne a nedostatočne odôvodnené. Sťažovateľ, ako aj najvyšší súd mali vo svojich písomných podaniach možnosť dôkladne uviesť svoje argumenty a taktiež mali možnosť vyjadriť sa k argumentácii protistrany. Základným a nevyhnutným podkladom pre rozhodnutie o ústavnej sťažnosti sťažovateľa je predovšetkým napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a rozsudok krajského súdu zo 16. mája 2018. Z týchto dôvodov ústavný súd dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, preto od neho upustil.

IV.1. K porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie:

44. Podstata námietok sťažovateľa je, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je nedostatočne odôvodnené a arbitrárne. Najvyšší súd sa nevyrovnal s kľúčovými argumentmi v dovolaní a odôvodnenie napadnutého uznesenia je nedostatočné, nelogické a vzájomne si odporujúce.

45. Najvyšší súd nedal odpoveď na kľúčovú otázku zavinenia sťažovateľa, v tejto súvislosti sťažovateľ namieta, že

- vedomú nedbanlivosť krajský súd odôvodnil aj odkazom na dve predchádzajúce situácie, keď došlo k privolaniu rýchlej zdravotníckej pomoci, pričom sťažovateľ namietal, že išlo o nesprávnu aplikáciu analógie, keďže tieto dve situácie boli odlišné ako tá, keď došlo k úmrtiu D.;

- z rozhodnutí krajského súdu a najvyššieho súdu nie je zrejmé, v čom má spočívať jeho vedomá nedbanlivosť, keď v situácii vymedzenej v skutkovej vete sa rozhodol pre resuscitáciu, a nie pre privolanie rýchlej zdravotníckej pomoci.

46. Protirečivosť, nekonzistentnosť a vzájomný rozpor odôvodnenia napadnutého uznesenia má spočívať v tom, že najvyšší súd vychádzal z odlišného skutkového stavu, ako ho ustálil krajský súd, a to v otázke,

- či odpojenie od pľúcnej ventilácie bolo v dôsledku predchádzajúceho kritického zdravotného stavu D. alebo, naopak, toto odpojenie od pľúcnej ventilácie spôsobilo kritický zdravotný stav (dusenie);

- či došlo k vytiahnutiu tracheostomickej kanyly – odôvodnenie napadnutého uznesenia si protirečí vnútorne aj vo vzťahu ku skutkovým zisteniam krajského súdu;

- či pomocné odsávanie hlienov a slín bolo manuálne alebo sa spúšťalo automaticky pri nahromadení sekrétov;

- a napokon aj čo sa týka právneho záveru najvyššieho súdu, že sťažovateľ mal vedomosť o tom, že pokiaľ bude odpájať D. od ventilácie a sám sa pokúsi obnoviť jeho riadne dýchanie bez odbornej pomoci, môže nastať stav ohrozujúci jeho životné funkcie, hoci z ustáleného skutkového stavu je zjavné, že keď sťažovateľ odpájal D. od ventilácie, takýto stav ohrozujúci životné funkcie D. už existoval. Tento stav preto nemohol nastať v dôsledku konania sťažovateľa.

47. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe

ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

48. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (m. m. IV. ÚS 77/02).

49. Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

50. Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy).

51. Ústavný súd už vo svojej judikatúre uviedol, že obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania, procesnej strany v konaní alebo právo inej zainteresovanej osoby na rozhodnutie, ktorého dôvody sú zjavné a zreteľné, pretože práve odôvodnenie rozhodnutia je zárukou toho, že výkon spravodlivosti nebude arbitrárny (I. ÚS 117/07, III. ÚS 133/2010). Je postačujúce, ak odôvodnenie dá odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam a ak dostatočne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzalo do všetkých detailov veci (I. ÚS 241/07, III. ÚS 68/2010).

IV.2. K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu:

52. Pri preskúmaní opodstatnenosti námietok sťažovateľa ústavný súd považuje v prvom rade za podstatné uviesť, že pri ustálení skutku, ktorý sa sťažovateľovi kladie za vinu, mohol najvyšší súd vychádzať len zo skutkovej vety v rozsudku krajského súdu zo 16. mája 2018, pričom kľúčové je zistenie, že sťažovateľ „aj napriek poučeniu, že ho nemôže odpojiť od umelej pľúcnej ventilácie a postupujúc podľa prechádzajúcich skúseností získaných pri jeho osobnej starostlivosti, potom, čo zistil, že syn D. nedýcha sám a javil známky komatózneho stavu, prevracal očami a tzv. modral v snahe pomôcť mu namiesto toho, aby hneď zavolať odbornú zdravotnícku pomoc RZP, tohto odpojil od umelej pľúcnej ventilácie, ktorú mal D. prostredníctvom trubíc zapojenú v kanyle založenej do tracheostomického otvoru na prednej strane krku, a zobral ho na ruky, meniac pritom polohovanie jeho tela, z ľavej strany na pravú, a naopak, a opätovne ho pripájal na umelú pľúcnu ventiláciu a pokúšal sa mu sám odsávať hlien a sliny, čo zopakoval dvakrát, v snahe mu takto uvoľniť dýchanie od hlienov a slín, a obnoviť tak uňho riadne dýchanie, čo sa mu však nepodarilo, dôsledku čoho došlo k úmrtiu

D. A. zadusením pri znemožnení riadneho dýchania nahromadeným hlienom v dýchacích cestách...“.

53. Takéto východisko vyplýva z dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, ktorý uplatnil sťažovateľ v dovolaní a podľa ktorého dovolanie možno podať, ak rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť.

54. K uvedenému dovolaciemu dôvodu najvyšší súd v zjednocujúcom stanovisku trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. k. Tpj 39/2010 zo 14. júna 2010 (R 3/2011) uviedol, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nie je prostriedkom určeným na revíziu skutkových zistení, ktoré urobili súdy prvého a druhého stupňa. Tento dovolací dôvod preto nemôže napĺňať ani poukaz na to, že v konaní nebola preukázaná vykonaným dokazovaním subjektívna stránka trestného činu. Táto totiž predstavuje vnútorný vzťah páchatel'a k spáchanému trestnému činu, ktorý nie je možné skúmať priamo, ale len sprostredkovane, t. j. tak, ako sa navonok prejavuje v jeho konaní, ktoré je napokon obsahom skutkovej vety rozhodnutia. Predmetom dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku potom môže byť už len nesprávne právne posúdenie takto ustáleného skutku v skutkovej vete rozhodnutia ustálenej súdmi prvého a druhého stupňa, ale nikdy samotné skutkové zistenie, ktoré je jej obsahom a ktoré nie je možné akokoľvek dopĺňať a meniť.

55. K uvedenej problematike ústavný súd tiež uviedol (III. ÚS 509/2015), že skutková veta má stručne a výstižne vyjadriť žalovaný skutok, ktorého sa obžalovaný podľa zistenia súdu dopustil. Súd v nej uvedie konkrétne údaje týkajúce sa miesta, času a spôsobu spáchaného skutku a údaje relevantné z hľadiska zákonných znakov stíhaného trestného činu, ako aj z hľadiska individualizácie skutku tak, aby tento nemohol byť zamenený s iným (pozri § 163 ods. 3 Trestného poriadku). Popis skutku (predovšetkým spôsob jeho spáchania) musí byť uvedený tak, aby jednotlivé časti zodpovedali príslušným znakom skutkovej podstaty trestného činu, za ktorý bol obžalovaný uznaný vinným. Ak neobsahuje skutková veta vo výroku o vine úplný popis skutočností rozhodných pre naplnenie všetkých znakov skutkovej podstaty, dochádza k porušeniu práva obžalovaného na spravodlivý proces.

56. Najvyšší súd uviedol, že o nesprávnu právnu aplikáciu práva ide najmä vtedy, ak bol skutok v napadnutom rozhodnutí kvalifikovaný ako trestný čin, hoci o trestný čin v tomto prípade nešlo, alebo ak išlo o iný trestný čin, než ten, ktorý sa nachádza v právnej vete napadnutého rozhodnutia, teda ak skutok ustálený súdmi v pôvodnom konaní bol subsumovaný (podradený) pod nesprávnu skutkovú podstatu trestného činu upravenú v Trestnom zákone, pričom takáto nesprávna subsumpcia bola v neprospech obvineného (teda spravidla pôjde o prísnejšiu trestnú skutkovú podstatu; uznesenie č. k. 6 Tdo 30/2019 zo 4. decembra 2019).

57. Zavinenie je upravené hmotnoprávnym ustanovením (§ 15 a § 16 Trestného zákona) a je obligatórnym znakom subjektívnej stránky trestného činu. Podmienkou danosti skutkovej podstaty je naplnenie všetkých znakov skutkovej podstaty trestného činu. Nedostatok jedného znaku vedie k nedostatku skutkovej podstaty ako takej. Správne ustálenie zavinenia je podmienkou správnej právnej kvalifikácie skutku a záver o existencii, resp. neexistencii zavinenia bude vytvárať záver o trestnej zodpovednosti.

58. Vychádzajúc z námietok v ústavnej sťažnosti, je teda podstatné zistiť, či z vymedzeného skutkového deja uvedeného v skutkovej vete dostatočne vyplýva zavinenie sťažovateľa vo forme vedomej nedbanlivosti, resp. či skutkový dej takú formu zavinenia vylučuje alebo

relevantne spochybňuje (alebo či uplatnená námietka v jej vecnom vyjadrení nezodpovedá inému kvalifikačnému defektu, ako vyplynie z ďalších úvah).

59. Najvyšší súd v napadnutom uznesení dospel k záveru, že otázke zavinenia venoval krajský súd náležitú pozornosť, v tejto súvislosti poukázal na odôvodnenie rozsudku krajského súdu a „v podrobnostiach naň odkazuje.“ Zároveň poskytol aj vlastné odôvodnenie, resp. hodnotenie dôkazov, predovšetkým na s. 10 napadnutého uznesenia a na časti s. 11. To však principiálne prekračuje rámec prieskumu zodpovedajúceho dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 Trestného poriadku, ide teda aj v ústavnom rámci (čl. 2 ods. 2 ústavy) o zásadne nesprávny postup. Možno preto akceptovať námietku sťažovateľa smerujúcu k odkazu najvyššieho súdu na odôvodnenie rozsudku krajského súdu a jeho dodatočné odôvodňovanie najvyšším súdom (s poznámkou ústavného súdu, že časť námietky smerujúca k okolnosti, že táto časť vlastného odôvodnenia najvyššieho súdu si protirečí vnútorne a protirečí aj záverom krajského súdu, už patrí do sféry hodnotenia dôkazov, čo sa rovnako vymyká predmetnému dovolaciemu prieskumu).

60. Tieto zistenia ústavného súdu vedú k záveru, že odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu odráža jeho nesprávny (a z pohľadu ústavného súdu dokonca ústavne neudržateľný) postup pri rozhodovaní. V prvom rade najvyšší súd namiesto obmedzenia sa na posúdenie správnosti právnej kvalifikácie podľa skutkovej vety odkazuje na odôvodnenie rozsudku krajského súdu, následne však svojim vlastným odôvodnením vykonaných dôkazov obhajuje použitú právnu kvalifikáciu, čím vytvára dojem, že je takto potrebné reparovať nedostatky skutku, koncipovaného výrokom odsudzujúceho rozsudku krajského súdu. V súhrne týmto postupom najvyšší súd nerešpektoval podstatné východisko (zákonný rozsah) dovolacieho prieskumu v rámci uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku spočívajúce v tom, že správnosť a úplnosť zisteného skutku nemôže skúmať a meniť. Najvyšší súd sa napokon, v popísanom kontexte nevysporiadal s relevantnými dovolacími námietkami sťažovateľa, a to tými, ktoré sa týkali právnej kvalifikácie skutku, osobitne v otázke zavinenia sťažovateľa.

61. Ústavný súd na tomto základe dospel k záveru, že nedostatky odôvodnenia napadnutého uznesenia a postupu najvyššieho súdu pri dovolacom prieskume rozsudku krajského súdu sú takej intenzity, že majú ústavnú relevanciu a ich následkom je porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu a jeho práva na spravodlivé súdne konanie.

62. V týchto súvislostiach ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že skutkovú vetu, z ktorej jedine môže dovolací súd pri prieskume podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku vychádzať, nemožno zamieňať a nemala by sa formulačne prekrývať s právnou vetou, ktorá odráža znenie kvalifikačne použitého ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona. Práve toto ustanovenie je kritériom kvalifikačného prieskumu, ku ktorému dochádza bez posudzovania hodnotenia vykonaných dôkazov a skutkových úvah v odôvodnení dovolaním napadnutého rozhodnutia, ako aj bez vlastného hodnotenia dôkazov dovolacím súdom.

63. Pri prieskume správnosti použitej právnej kvalifikácie teda musí skutková veta zodpovedať objektívnej stránke skutkovej podstaty trestného činu popísanej v kvalifikačne použítom ustanovení osobitnej časti Trestného zákona, ktoré (ako právna norma) odráža zákonné znaky trestného činu vo všeobecnej a v abstraktnej podobe.

64. Pokiaľ ide o subjektívnu stránku vo forme zavinenia, tá je daná psychickým vzťahom páchatel'a k ním spôsobenému následku (kvalifikovaným podľa kritérií § 15 a § 16 Trestného zákona) a na jej bližšiu špecifikáciu sa usudzuje podľa vonkajších prejavov páchatel'a

(zodpovedajúcich znakom objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu) popísaných v skutkovej vete. Skutková veta preto nie je priamym popisom subjektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu, ale nesmie zavinenie páchatel'a zodpovedajúce použitej právnej kvalifikácii vylučovať alebo relevantne spochybňovať z toho hľadiska, že v dôsledku inej formy zavinenia bolo potrebné použiť odlišnú právnu kvalifikáciu, alebo že vôbec nejde o trestný čin pre nedostatok zavinenia, resp. úmyselného zavinenia pri úmyselnom trestnom čine.

65. Pri kvalifikačnom prieskume sa teda musí dovolací súd vyrovnáť, ako už bolo uvedené, s oboma popísanými kvalifikačnými líniami, a to na základe znenia skutkovej vety odsudzujúceho rozsudku, avšak bez opory v hodnotení dôkazov, či už skôr konajúcimi súdmi, alebo vo vlastných skutkových úvahách, a preto dovolací súd musí znenie skutkovej vety rešpektovať a nesmie ho (fakticky) dôkaznými, resp. skutkovými úvahami a závermi pretvárať ani (z hľadiska podstaty svojho rozhodnutia) podporovať, ako to najvyšší súd v napadnutom uznesení urobil. Bude jeho úlohou v ďalšom konaní vyvarovať sa takého, vzhľadom na povahu ním vykonávanej revízie ústavne neudržateľného postupu, ktorý popiera podstatu a účel kvalifikačného, nie skutkového dovolacieho prieskumu, a tak sa vyrovnáť s dovolacími námietkami sťažovateľ'a (aj tu však s rozlíšením námietok kvalifikačných a skutkových, resp. dôkazne-hodnotiacich).

66. V podstatnom zhrnutí je najmä potrebné vyrovnáť sa s kvalifikačne (z hľadiska kvalifikácie nedbanlivostného zavinenia) namietanou postupnosťou priebehu skutkového deja chronologicky sa odvíjajúceho od zistenia sťažovateľ'om kritického stavu syna D. („potom, čo zistil, že syn D. nedýcha sám a javil známky komatózneho stavu, prevracal očami a tzv. modral“), a to z hľadiska sťažovateľ'om zvolenej alternatívy pokusu o svojpomocnú resuscitáciu D., síce „v snahe pomôcť mu“, avšak „namiesto toho, aby hneď zavolať odbornú zdravotnícku pomoc RZP“. Je teda potrebné posúdiť, či v kontexte celého popisu skutkovej vety nie je relevantne spochybnené zavinenie usmrtenia syna sťažovateľ'om z (konajúcimi súdmi konštatovanej) vedomej nedbanlivosti podľa § 16 písm. a) Trestného zákona [rovnaká právna kvalifikácia zodpovedá aj zavineniu z nevedomej nedbanlivosti podľa § 16 písm. b) Trestného zákona].

67. Dovolacia námietka v jej konkrétnom vecnom vymedzení pritom umožňuje dovolaciemu súdu preskúmať aj iný kvalifikačný aspekt spôsobilý viesť k záveru o absencii trestnosti činu, než ktorý výslovne (právne) pomenoval dovolateľ. Nepôjde o prekročenie hraníc dovolacieho prieskumu v intenciách § 385 ods. 1 Trestného poriadku – ústavne konformné je tu, naopak, v reakcii na namietanú okolnosť vyčerpanie aj ostatných aspektov jej právneho (kvalifikačného) posúdenia v duchu zásady iura novit curia.

68. Takým aspektom je okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu, v konkrétnych súvislostiach prípadu krajná núdza (§ 24 Trestného zákona). Z jej hľadiska prichádza do úvahy aj spôsobenie následku, ktorého nebezpečenstvo priamo hroziace bolo (aj keď neúspešne) odvracané, v tomto prípade v úmysle pomôcť osobe v kritickom stave (v kontexte podstaty a zamerania kritéria proporcionality podľa odseku 2 označeného ustanovenia).

69. Vo všeobecnosti teda platí, že konanie v krajnej núdzi podľa § 24 Trestného zákona nevyklučuje neúspešné konanie vzhľadom na jeho účel, pričom neúspech sa môže prejaviť aj v spôsobení toho následku, ktorý bol bezvýsledne odvracaná osobou oprávnenou usudzujúcou v kauzálnej súvislosti nebezpečenstva priamo hroziaceho záujmu chránenému Trestným zákonom. V konkrétnostiach posudzovaného prípadu z uvedeného vyplýva, že na základe znenia skutkovej vety bude potrebné skúmať, či je ním s dostatočnou presvedčivosťou

vylúčené splnenie aj kritéria subsidiarity podľa naostatok označeného ustanovenia, teda či zo znenia skutkovej vety hodnoverne vyplýva možnosť zabrániť v ňou popísanej situácii usmrteniu osoby zavolaním lekárskej pomoci namiesto pokusu o jej resuscitáciu. Ako je v skorších záveroch tohto odôvodnenia uvedené, pri odpovedi na túto otázku nie je možné skutkovú vetu dopĺňať hodnotiacimi úvahami o dôkazoch vykonaných v konaní.

70. Napokon možno tiež pripomenúť, že ak by najvyšší súd dospel k záveru svedčiacemu v prospech sťažovateľa a rozsudok krajského súdu zrušil, nebude možné v ďalšom konaní meniť skutkovú vetu na účel právnej kvalifikácie skutku ako trestného činu, keďže by to predstavovalo porušenie generálne formulovaného zákazu zmeny k horšiemu (§ 391 ods. 2 Trestného poriadku).

IV.3. Záver:

71. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

72. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci najvyššiemu súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (bod 2 výroku tohto nálezu). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

73. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 675,43 eur.

74. Ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) a priznal odmenu za 3 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, vyjadrenie z 28. augusta 2020). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2020 v sume 177 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a náhrady hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 10,62 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 562,86 eur. Vychádzajúc zo zistenia, že právny zástupca sťažovateľa je platcom dane z pridanej hodnoty (zistené z www.financnasprava.sk, pozn.) – obdobne ako aj pôvodný právny zástupca sťažovateľa v čase vykonania úkonov právnej služby – preto uvedená suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov o sumu 112,57 eur, čo spolu predstavuje sumu 675,43 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

75. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.